

16. Кончиц В.В. Растительная рыба как основа идентификации рыбодводства Беларуси / Кончиц В.В. – М.: Хата, 1999г. с. 118-128.

УДК 330.15

СТАЛИЙ РОЗВИТОК - ВИКЛИК ЛЮДСТВА ГЛОБАЛЬНИМИ ЗАГРОЗАМИ

Стратічук Н.В. - к.е.н, Херсонський ДАУ

Постановка проблеми. Сталий розвиток (англ. Sustainable development) – загальна концепція стосовно необхідності встановлення балансу між задоволенням сучасних потреб людства і захистом інтересів майбутніх поколінь, включаючи їхню потребу в безпечному і здоровому довкіллі.

Ряд теоретиків і прихильників сталого розвитку вважають його найперспективнішою ідеологією ХХІ століття і навіть усього третього тисячоліття, яка, з поглибленням наукової обґрунтованості, витіснить усі наявні світоглядні ідеології, як такі, що є фрагментарними, неспроможними забезпечити збалансований розвиток цивілізації [1]. Між тим, залишається недостатньо обґрунтованим питання, чи може ця теоретична концепція стати практичною (реальною) моделлю національного економічного розвитку вже сьогодні і стати на заваді глобальним загрозам людства.

Стан вивчення проблеми. Дослідженню процесів сталого розвитку присвячені наукові праці таких вітчизняних та іноземних вчених: А. Єфремов, Л. Корнійчук [2], Л. Шостак [3], А. Філіпенко.Ф., А.Оніші, Р. Блінк, Г. Кларк, Б.Хьюс, М. Котабі, К. Снеддон. В умовах формування нового способу виробництва та глобальної інтеграції намагання обмежити глобальну за своєю природою концепцію сталого розвитку вузькими рамками регіону, підприємства, галузі чи навіть окремо взятої національної економіки здається невиправданим. Ідеї, принципи, стратегії та механізми реалізації концепції сталого економічного розвитку достатньо глибоко та послідовно вивчені та узагальнені у науковій літературі. Разом з тим методологічні прорахунки не дозволили їй досі на основі концепції сталого розвитку сформулювати більш менш чітку модель, в основі якої має бути розуміння глобальної природи подальшого сталого конкурентоспроможного економічного розвитку.

Завдання і методика досліджень. Метою дослідження є обґрунтування можливості формування та реалізації моделі сталого розвитку в боротьбі з загрозами, що носять всесвітній характер, в умовах глобального постіндустріального способу виробництва.

Результати досліджень. Реалізація принципів сталого розвитку і нова концепція системно поєднала три головні компоненти сталого розвитку суспільства: економічну, природоохоронну і соціальну.

Розбудова держави на основі узгодження і гармонізації її соціальної, економічної, екологічної, інституційної, духовної складових є метою постіндустріально-

го суспільства. Системний підхід та сучасні інформаційні технології дозволяють моделювати різні варіанти напрямків економічного розвитку країн, з високою точністю прогнозувати їхні результати та обирати найбільш оптимальні.

Модель сталого економічного розвитку ґрунтується на доктрині сталого розвитку, яка представляє собою сукупність ідей, концепцій, положень та постулатів різних наук, зокрема філософії, соціології, економіки, екології, і які вже лягли в основу документів ООН та окремих країн (наприклад, «Порядок денний на XXI століття», Декларація Ріо з навколишнього середовища і розвитку, Конвенція щодо змін клімату, збереження біорозмаїття, боротьби зі злиднями та інше, загальноєвропейські та національні стратегії сталого розвитку країн).

Звіт Всесвітньої комісії ООН з навколишнього середовища і розвитку в 1987 р., Конференція ООН з проблем навколишнього середовища і розвитку в Ріо-де-Жанейро в 1992 р. продемонстрували світу катастрофічність глобальної екологічної ситуації, яка могла б стати вибухом вже у XXI ст. Незаперечною необхідністю практичних кроків щодо зміни ситуації на краще призвела до принципово нової та фундаментальної стратегії економічного зростання, в основу якої було покладено ідею динамічної рівноваги як розвиток у межах господарської ємності природного середовища, що не вносить незворотних змін у природу і не створює загрози для тривалого існування людини як біологічного виду.

Наукова основа сталого розвитку – це системна суспільно-соціальна доктрина, яка спрямована на зміну стосунків людини і природи задля розширення можливостей економічного зростання, та на створення скоординованої глобальної стратегії виживання людства, орієнтованої на збереження і відновлення природних спільнот у масштабах, необхідних для повернення до меж господарської місткості біосфери.

У контексті такого підходу стосовно України слід визначити, що найменш два суттєвих питання вимагають вирішення, на яких необхідно зосередити увагу подальших дослідженнях, оскільки вони мають системоформуючий характер. Перше – виявлення причин такого становища, коли наші держава і суспільство, що мають досить значні стратегічні запаси різного виду ресурсів, залишаються в колі бідних країн Європи. Друге - чи зможе Україна в разі наявності необхідних коштів використати їх належним чином на користь досягнення сталого розвитку, чи спроможна вона перетворити свої ресурси на дієвий капітал і потужне джерело розвитку національної економіки.

Сучасний етап реформування й модернізації української економіки, її інтеграція у світове господарство зумовили необхідність перегляду підходу до вибору нових чинників сталого розвитку і створення умов для їх використання. Видається доцільним враховувати не лише чинники зростання економіки, але й умови, механізми та інструменти, за допомогою яких ці чинники можуть бути комбіновані та найефективніше використані, тобто слід враховувати потенціал зростання й розвитку економіки, що дозволяє забезпечити їх у довгостроковому періоді [4].

Процеси глобалізації чинять істотний вплив на розвиток територій (країн, регіонів), виводять його на принципово новий якісний рівень, що характеризується домінантою соціальних пріоритетів. Йдеться про сталий соціально-

домінантний розвиток територій. Повноцінна стратегія сталого розвитку кожного регіону повинна враховувати усі просторові аспекти.

Наприклад, з огляду на вищесказане, завданнями стійкого розвитку для України, зокрема в соціальній сфері, є:

- ліквідація убогості і зменшення масштабів бідності;
- поліпшення місця існування людини, розвиток його соціальної активності;
- посилення соціальної функції держави;
- забезпечення рівних можливостей в здобутті освіти, отриманні медичної допомоги і відновленні здоров'я;
- забезпечення соціальної захищеності громадян;
- формування у громадян екологічно орієнтованого світогляду, свідомості відповідальності за стійкий розвиток;
- формування системи загальної безперервної екологічної освіти, забезпечення доступу до інформації про рішення проблем стійкого розвитку, посилення цих складових в програмах навчання усіх рівнів;
- формування нової етики, заснованої на відношенні до біосфери, як фундаменту життя; на необхідності дотримання законів її розвитку, обмежень і заборон, які витікають з них; на ефективному господарюванні, раціональному споживанні і здоровому способі життя [5].

Інтеграція України в європейські структури неможлива без забезпечення порівнянності показників сталого соціально-домінантного розвитку в Україні та країнах Європи. Інтеграційний вектор обумовлює необхідність проведення реформ у соціальній сфері України, в якій нині спостерігається падіння щорічно обчислюваного індексу якості життя. Те, що Україна займала у 2010 році 85 місце за Індексом розвитку людського потенціалу, знаходячись у групі країн із середнім рівнем розвитку, не сприяє її інтеграції з країнами Європи за рівнем Індeksu, які представлено на верхніх ланках рейтингу.

Соціальна сфера повинна стати реальним чинником довгострокового сталого соціально-економічного розвитку України. Практичне використання цього чинника можливе лише на основі створення всебічних умов для розвитку усіх видів діяльності соціальної сфери, за рахунок фінансового оздоровлення державної компоненти, її ресурсів, а також залучення приватних ресурсів, засобів підприємств, громадських фондів і організацій. Сталий розвиток соціальної сфери регіонів сприяє успішному просуванню України у напрямі створення соціальної держави.

Форми і методи державного регулювання сталого соціального розвитку, які використовуються на регіональному рівні, поки мають недостатню ефективність, оскільки вони не об'єднані в єдину цілеспрямовану систему. Переважає поточне приватне регулювання, слабо використовуються податкові регулятори. Це говорить про виняткову важливість відновлення системи регіонального соціально-економічного прогнозування та планування як основи системного регулювання та стратегічного управління економікою регіону.

При плануванні сталого соціального розвитку доцільно застосування соціальних стандартів, а не соціальних мінімумів, перегляд чинної нормативно-правової бази регулювання соціальних стандартів і соціальних гарантій та приведення її у відповідність до європейських стандартів.

Висновки та пропозиції. Для реалізації планів, програм і прогнозування сталого соціально-домінантного розвитку стосовно до розвитку регіону може бути запропонована система перспективних економічних документів, кожен з яких виконує свою функцію. Одні з них вже застосовуються в практиці, інші доцільно в цю практику впровадити. Рекомендований перелік такого роду документів включає: довгострокову стратегічну концепцію сталого соціально-домінантного розвитку; економічні, соціальні, ресурсні прогнози; стратегічний план сталого соціально-домінантного розвитку регіону, який розгортає стратегічну концепцію розвитку на період найближчих 10-15 років.

Проведення єдиної політики сталого розвитку можливе лише при всеосяжному заохоченні регіональних і міжрегіональних соціальних ініціатив і проєктів. Тож, необхідна розробка нормативно-правової бази, яка дозволить здійснити структурну перебудову мережі установ соціальної сфери, що полягає в передачі в державну і муніципальну власність об'єктів соціального призначення, що знаходилися у веденні інших структур, при забезпеченні їх фінансування за рахунок відповідних бюджетів в установленому порядку. При цьому одним з найважливіших напрямів політики сталого розвитку соціальної сфери повинне стати здійснення комплексу заходів щодо створення та використання нових технологій поширення соціальних послуг, зміцнення матеріально-технічної бази установ соціальної сфери, їх технічного оснащення.

В якості найбільш перспективного напрямку вдосконалення ресурсного забезпечення стратегії сталого розвитку соціальної сфери регіону пропонується інтеграція процесів планування та бюджетування на рівні регіону. При цьому бюджет регіону повинен служити інструментом, що забезпечує реалізацію цілей сталого соціально-економічного розвитку регіону, включаючи розвиток видів діяльності соціальної сфери. Для реалізації такого підходу на практиці пропонується застосування програмно-цільового підходу як до планування, так і до бюджетування на регіональному рівні.

Пропонується комплекс заходів, що дозволяють здійснювати надання електронних послуг населенню в соціальній сфері на основі формування єдиного інформаційного середовища і спрощення доступу до інформації, орієнтованої на потреби населення за умови рішення наступних завдань: підвищення ефективності державного управління в соціальній сфері за рахунок оптимізації та автоматизації процесів надання послуг населенню у відповідних відомствах; забезпечення ефективного автоматизованого інформаційного обміну між відповідними органами державного управління; надання населенню зручного і рівного доступу до отримання соціальних послуг [6].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Садовенко А., Масловська Л., Серєда В., Тимочко Т. Сталий розвиток суспільства: навчальний посібник / 2 вид. – К.; 2011. – 392 с.
2. Корнийчук Л., Шевчук В. Устойчивое развитие и глобальная миссия Украины // Экономика Украины. - №5. - 2009. – С. 4-14.
3. Шостак Л. Цели и приоритеты устойчивого развития Украины // Экономика Украины. - №10. - 2002. – С. 30-36.
4. Гринів Л. С. Екологічно збалансована економіка: проблеми теорії: Монографія. / Л.С.Гринів— Львів: ЛНУ ім. І.Франка, 2001. — 240 с

5. Семенюк Е. Развитие стальной: Экономическая энциклопедия: У 3 томах. – К.: ВЦ “Академия”, 2002. – Т. 3. – С. 283.
6. Україна: прогрес на шляху сталого розвитку. Інформаційно-аналітичний огляд виконання “Порядку денного на XXI століття”/Наук. керівн. Б.М.Данилишин. – К.: ЗАТ ”НІЧЛАВА”, 2002. – 218 с
7. Трофимова, В.В. Концепція сталого розвитку як основа постіндустріальних моделей розвитку [Текст] / В.В. Трофимова // Інвестиції: практика та досвід, 2010. - №8. – с. 33- 37.

УДК 502.5

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА ПІДЗЕМНИХ ВОДНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ

Шахман І.О. – к.геогр.н., доцент,

Пилипенко Ю.В. – д.с.-г.н., професор, Херсонський ДАУ

Постановка проблеми. Підземна водна – це корисна копалина, особливо цінна тим, що має властивість відновлюватися в природних умовах і в процесі експлуатації. Кількість підземних вод оцінюється їхніми запасами – кількістю води, яка може бути одержана з водоносного горизонту, джерела за добу. Підземні води є одним з найважливіших об'єктів надр. Вони мають велике значення в природі та господарській діяльності людини. Це найважливіше джерело живлення річок та озер; води забезпечують рослини вологою і розчиненими в ній речовинами. Широко використовуються людиною для господарсько-побутових, промислових і сільськогосподарських цілей. Із термальних вод одержують багато різних хімічних речовин (йод, глауберову сіль, борну кислоту, різні метали). Теплову енергію підземних вод використовують для обігрівання будинків, теплиць, одержання енергії; підземні води застосовують для лікування цілого ряду захворювань людини. Підземні водні ресурси мають стратегічне значення як єдино надійне джерело водопостачання населення, особливо у періоди надзвичайних ситуацій. Тому гострою необхідністю є вивчення закономірностей формування та поширення ресурсів підземних вод, локалізації їх родовищ, обґрунтування методів пошуку та розвідки підземних вод, розробка наукових засад управління ресурсами підземних вод з метою їх раціональної експлуатації, охорони від забруднення та виснаження, а також запобігання катастрофічним екологічним наслідкам взаємодії підземних вод з навколишнім природним середовищем.

Завдання і методика досліджень. За результатами регіональної оцінки, проведеної у 1975–1980 рр., прогнозні ресурси підземних вод України складають 61689,2 тис. м³/добу, з яких з мінералізацією до 1500 мг/дм³ – 57499,9 тис. м³/добу. Розподілені прогнозні ресурси підземних вод по регіонах нерівномірно, що зумовлено відмінністю геолого-структурних і фізико-географічних